

Відгук
Голова
Всесоюзної
Докт. пед. наук, проф. Л. Л. Хоружий
13.05.2024 р.
спеціалізованої
ДФ 26.133.065

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.065

Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

доктору педагогічних наук, професору,
завідувачу кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук

Факультету педагогічної освіти

Людмилі ХОРУЖИЙ

Відгук

офіційного опонента **Лупаренко Лілії Анатоліївни**, кандидата педагогічних наук, старшого дослідника, провідного наукового співробітника відділу цифрової трансформації Національної академії педагогічних наук України на дисертацію **Смірної Валерії Андріївни «Проектування інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти»**, подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність дисертаційного дослідження.

В умовах цифрової трансформації надзвичайно актуальною постає проблема якості наукових досліджень та конкурентоздатності закладу вищої освіти (ЗВО) на ринку освітніх послуг. Водночас оцінювання результативності дослідницької діяльності науково-педагогічних працівників (НПП) є важливим аспектом, обумовленим законодавчими та нормативними документами, зокрема такими як національним планом щодо відкритої науки, дорожньою картою з інтеграції науково-інноваційної системи України до європейського дослідницького простору та ін. Разом з тим, показники результативності дослідницької діяльності посідають ключову роль у методологіях провідних міжнародних та українських освітніх рейтингів. Тому вкрай актуальним постає питання проведення ґрунтовного аналізу та систематичного моніторингу дослідницького складника діяльності закладу вищої освіти, адже високі позиції у рейтингових системах є важливим індикатором якості освітніх послуг та наукових досліджень, підвищують престижність та конкурентоспроможність ЗВО.

Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних).

Ключовими результатами дисертаційного дослідження здобувачки є обґрунтування структурно-функційної моделі та розробка інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО, яка

включає шість ключових компонентів – цільовий, управлінський, організаційний, технологічний, аналітичний, результативний та забезпечує можливість здійснювати цілісний моніторинг показників результативності дослідницької діяльності НПП ЗВО.

Наукова новизна результатів дисертації полягає у тому, що вперше визначено та науково обґрунтовано поняття «система моніторингу дослідницької діяльності НПП», «педагогічний супровід впровадження інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО»; визначено та обґрунтовано показники інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності, а саме: кількість публікацій, кількість цитувань, індекси цитування за даними наукометричних баз даних Scopus, Web of Science та Google Scholar; розроблено структурно-функційну модель інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО; описано структуру цифрового профіля дослідника; розроблено методологію ранжування НПП за показниками дослідницької діяльності в інформаційно-аналітичній системі моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО; описано та обґрунтовано педагогічний супровід впровадження інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО; визначено критерії та показники ефективності інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО; визначено шляхи розвитку розробленої системи; уточнено зміст поняття «проектування інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО».

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Представлене дисертаційне дослідження демонструє свою цінність як у теоретичній, так і в практичній площинах. На теоретичному рівні Смірноюю В.А. здійснено ґрунтовний аналіз сучасних тенденцій в сфері моніторингу та оцінювання результативності дослідницької діяльності НПП, європейських та українських нормативних документів, що дозволив здобувачці виокремити ключові показники, за якими доцільно здійснювати всебічний, цілісний моніторинг дослідницької діяльності НПП ЗВО, а саме показники результативності наукових досліджень ключових наукометричних баз даних – Scopus, Web of Science та Google Scholar. Означені показники здобувачкою було використано в основі структурно-функційної моделі інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО.

На практичному рівні цінність матеріалів дослідження полягає у тому, що Смірноюю В.А. спроектовано та впроваджено інформаційно-аналітичну систему моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО на основі розробленої структурно-функційної моделі, що надає змогу автоматично формувати цифрові профілі дослідників, а на їх основі цифрові профілі кафедр, структурних підрозділів та ЗВО, які є важливим інструментом для аналізу результативності

та ефективності дослідницького складника діяльності ЗВО. Цифрові профілі дослідників дозволяють аналізувати та моніторити ключові показники дослідницької діяльності НПП ЗВО, представляти ключові ідентифікатори науковця та відстежувати індивідуальну траєкторію дослідницької діяльності. На основі зібраних даних в системі формуються низка рейтингів за показниками наукометричних баз даних Scopus, Web of Science та Google Scholar, які уможлиблюють відслідковування динаміки результатів дослідницької діяльності НПП ЗВО.

Смірноюю В.А. розроблено навчально-методичний відкритий електронний комплекс із представлення результатів дослідницької діяльності НПП «Супровід інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти», який є складником педагогічного супроводу впровадження системи й включає теоретичні та практичні матеріали із здійснення моніторингу результативності дослідницької діяльності НПП, рекомендований перелік інструментів для моніторингу дослідницької діяльності НПП, опис методологій ранжування НПП за показниками дослідницької діяльності, комплекс розроблених методичних матеріалів та рекомендацій з використання інструментів для моніторингу результативності дослідницької діяльності, показників цитування та індивідуальної траєкторії розвитку НПП, в тому числі з використанням технологій штучного інтелекту, забезпечення відкритого доступу, прозорості, відкритості та поширення результатів досліджень для збільшення видимості в міжнародному освітньому просторі.

Представлені в дисертації теоретичні та практичні напрацювання мають потенціал для практичного застосування в системі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників та можуть слугувати методологічним підґрунтям для проєктування та впровадження дієвих систем моніторингу дослідницької діяльності в закладах вищої освіти, академіях, наукових установах.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота вичерпно розкриває тему дослідження, повністю відповідає поставленій меті, означеним об'єкту та предмету дослідження та виокремленим завданням. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації ґрунтується на чітко визначеній та коректно застосованій методології наукового пошуку. Методологічний апарат відповідає всім актуальним вимогам і дозволяє простежити основні етапи реалізації дослідницького задуму. Робота вирізняється логічною структурою, обґрунтованістю тез та містить необхідні узагальнення та висновки, що впливають з проведеного наукового аналізу. Дисертація являє собою цілісне, завершене наукове дослідження, в якому чітко прослідковується

зв'язок між метою, завданнями, об'єктом, предметом та одержаними результатами, що забезпечує високу якість і переконливість представлених наукових здобутків.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності.

Визначені дослідницькі завдання розв'язані здобувачкою достатньо повно, мету дослідження досягнуто, що й відображено у висновках до дисертації. Представлена дисертаційна робота є самостійним, оригінальним науковим дослідженням, в якому здобувачкою особисто отримано низку нових наукових результатів, що мають вагоме теоретичне та прикладне значення. Дисертація вирізняється цілісністю, логічною послідовністю викладу матеріалу, глибиною проведеного аналізу та обґрунтованістю сформульованих висновків і рекомендацій.

Дисертаційна робота демонструє глибоке володіння здобувачкою матеріалом, ґрунтовний аналіз існуючих напрацювань та авторський підхід до вирішення окресленої наукової проблеми. Аналіз тексту дисертації дає підстави зробити висновок, що Смірнова В.А. опанувала методологію наукової діяльності, набула необхідні теоретичні знання, практичні навички та компетентності, необхідні для доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні результати дисертаційної роботи відображено в 13 наукових публікаціях, серед яких чотири публікації у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, одна публікація – у періодичному науковому виданні, проіндексованому у наукометричній базі даних Scopus, у восьми публікаціях додатково висвітлено наукові результати дисертації.

Апробацію результатів дисертації здійснено на чотирьох міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях, у межах семінарів й заходів освітнього характеру на базі Київського університету імені Бориса Грінченка, Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Зміст дисертації Смірнкової В.А. охоплює всі ключові аспекти, що стосуються обраної теми дослідження, відповідає меті та завданням дослідження. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів з підпунктами, висновків до кожного з них, списку літератури та додатків,

матеріали яких посилюють повноту сприйняття основного тексту. Загальний обсяг дисертації складає 296 сторінок, з яких 211 сторінок основного тексту. Робота містить 12 таблиць та 104 рисунка, які збагачують та поглиблюють сприйняття основного матеріалу дисертації.

У першому розділі здобувачкою проаналізовано стан розробленості проблеми моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО, стратегічні документи Європейського союзу, законодавчі та нормативні документи України, результати українських та зарубіжних наукових досліджень, узагальнено досвід систем моніторингу діяльності НПП ЗВО в українському та міжнародному просторі вищої освіти, здійснено аналіз офіційних вебсайтів провідних українських та зарубіжних ЗВО на наявність цілісних систем, які дозволяють якісно представляти діяльність НПП у освітньо-науковому просторі та здійснювати моніторинг ключових показників дослідницької діяльності НПП.

У другому розділі здобувачкою проаналізовано методології найбільш авторитетних міжнародних та українських рейтингів та визначено ключові показники дослідницької діяльності, які мають найбільший вплив на показники діяльності ЗВО у рейтингах, а саме показники результативності наукових публікацій НПП ЗВО за даними НМБД Scopus, Web of Science, Google Scholar: кількість публікацій, кількість цитувань, індекси цитування. Розроблено структурно-функційну модель інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО на основі показників наукометричних баз Scopus, Web of Science та Google Scholar. Реалізовано інформаційно-аналітичну систему моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО як веборієнтовану клієнт-серверну архітектуру, що містить такі компоненти: модуль моніторингу наукометричних показників НПП ЗВО; модуль моніторингу наукометричних показників кафедр та структурних підрозділів; модуль аналітичної обробки даних; модуль формування рейтингів НПП за показниками дослідницької діяльності; модуль формування рейтингів структурних підрозділів за показниками дослідницької діяльності НПП.

У третьому розділі описано основні етапи експериментального дослідження, обґрунтовано та описано педагогічний супровід впровадження інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО, визначено шляхи розвитку системи, представлено результати статистичного опрацювання, отриманих в ході дослідження даних, аналіз та інтерпретацію результатів експериментального дослідження.

Дисертація Смірної Валерії Андріївни є завершеною науковою працею, оформленою відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023.

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Ознайомлення з текстом дисертації Смірної В.А. та опублікованих наукових публікацій можна зробити висновок про дотримання здобувачкою академічної доброчесності. В тексті не виявлено некоректного цитування, ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію, вважаємо за необхідне виокремити деякі дискусійні положення:

1. У п. 1.1. значну увагу приділено питанням цифрової трансформації, зокрема здійснено детальний огляд відповідних зарубіжних і вітчизняних нормативних документів та наукових джерел в сфері вищої освіти. На нашу думку, варто посилити цей пункт висвітленням специфіки саме дослідницької діяльності та розлогіше розглянути процеси, які вона передбачає, учасників цієї діяльності, їх функції.

2. У п. 3.1. здобувачка описує мету, зміст, форми, методи та засоби навчання НПП ЗВО щодо використання ІАС моніторингу дослідницької діяльності. Для збереження логічної структури та чіткості викладу матеріалу доцільно виділити окремий підпункт "Методика" і в нього перенести все, що стосується методики педагогічного супроводу інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності НПП ЗВО.

3. У тексті дисертації недостатньо розкрито, чи покладається авторка у процесі навчання НПП ЗВО на підходи та співвіднесені з ними принципи навчання дорослих. Вважаємо, що теорію освіти дорослих слід було б залучити у більшому обсязі, що значно підсилює б теоретичні основи дослідження.

4. Дисертація має належне мовне оформлення та витриману стилістику наукового тексту, однак у роботі наявні певні редакційні огріхи у вигляді повторів окремих положень чи формулювань, які рекомендовано усунути.

Означені зауваження та коментарі мають здебільшого рекомендаційний характер і не ставлять під сумнів наукову новизну, теоретичну та практичну цінність дисертаційного дослідження. Вони не применшують факту, що дисертація є самостійною, завершеною науковою працею, а швидше відкривають додаткові перспективи для майбутніх наукових пошуків.

Загальний висновок про рівень набуття здобувачкою теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Аналіз дисертації та наукових публікацій, в яких висвітлено наукові результати свідчить про те, що Смірнова Валерія Андріївна на високому рівні оволоділа методологією наукової діяльності, набула теоретичних знань, практичних навичок та компетентностей, необхідних для доктора філософії.

Структура дисертації чітка, викладення матеріалу логічне та послідовне. Реалізуючи дослідження, здобувачка продемонструвала високий рівень аналітичних здібностей, навичок систематизації та узагальнення інформації. Здобувачка виявила вміння самостійно опрацьовувати та критично осмислювати матеріали, гнучко підходити до розв'язання поставлених завдань, формулювати обґрунтовані висновки на основі отриманих результатів.

Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня та з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація Смірної Валерії Андріївни на тему «Проектування інформаційно-аналітичної системи моніторингу дослідницької діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти» відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (зі змінами) наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, а авторка роботи – Смірнова Валерія Андріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший дослідник,
провідний науковий співробітник
відділу цифрової трансформації
Національної академії
педагогічних наук України

Лілія ЛУПАРЕНКО